

Research Article/Araştırma Makalesi

Koruma ve Bakım Kararı Altında Devlet Korumasında Kalmış Olan ve Devlet Korumasında Kalmamış Olan Bireylerin Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri, Duygu Düzenleme Becerileri ve Alkol Madde Bağımlılığı Risk Davranışları Açısından Karşılaştırılması*

Children Under Protection and Care, Raised in State Protection and Perceived Social Support Levels, Emotion Regulation Skills and Comparison of Alcohol and Drug Addiction Risk Behaviors

Havva ALİMOĞLU ¹

Nilgün ONNAR ²

<https://doi.org/10.15659/tjss.2025.017>

ÖZ

Bu çalışmada devlet korumasında yetişmiş ve yetişmemiş olan bireyler arasındaki algılanan sosyal destek düzeyleri, duygu düzenleme becerileri ve alkol madde kullanımı risk davranışı açısından karşılaştırılması incelenmiştir. Koruma altında kalmamış 200 ve koruma altında kalmış 204 katılımcıdan veri toplanmıştır. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği ve Alkol-Madde Risk Davranışı Ölçekleri kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda; kurum bakımında yetişmiş olan bireylerin algılanan sosyal destek düzeylerinin ve duygu düzenleme becerilerinin devlet korumasında yetişmemiş olan bireylerden anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür. Alkol madde risk davranışı açısından ise katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ayrıca çalışmanın bir diğer sonucu devlet koruması altındaki bireylerin algılanan sosyal destek düzeylerinin duygu düzenleme becerilerini yordadığı bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: *duygu düzenleme becerileri, algılanan sosyal destek, alkol madde bağımlılığı, korunmaya muhtaç çocuk*

*Bu çalışma Arel Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Nilgün ONNAR danışmanlığında yürütülen ve Havva ALİMOĞLU tarafından hazırlanan "Koruma ve Bakım Kararı Altında Devlet Korumasında Kalmış Olan ve Devlet Korumasında Kalmamış Olan Bireylerin Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri Duygu Düzenleme Becerileri ve Alkol Madde Bağımlılığı Risk Davranışları Açısından Karşılaştırılması" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Arel Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, havvaalimoglu@gmail.com , ORCID: 0009-0008-9620-2761

²Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Arel Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, nilgunonnar@arel.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3861-801X

ABSTRACT

In this study, the comparison of perceived social support levels, emotion regulation skills and alcohol and substance use risk behaviours between individuals who were raised in state protection and those who were not were examined. Data were collected from 200 participants who were not under protection and 204 participants who were under protection. Multidimensional Perceived Social Support Scale, Emotion Regulation Skills Scale and Alcohol-Substance Risk Behaviour Scales were used. As a result of the analyses, it was seen that the perceived social support levels and emotion regulation skills of individuals who were raised in institutional care were significantly lower than individuals who were not raised in state protection. There was no significant difference between the participants in terms of alcohol and substance risk behaviour. In addition, another result of the study was found that perceived social support levels of individuals under state protection predicted emotion regulation skills.

Keywords: *emotion regulation skills, perceived social support, alcohol and substance abuse, child in need of protection*

1. Giriş

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre, korunmaya muhtaç çocuk, bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile bireysel güvenlik tehlikesi bulunan, ihmal ve istismar edilen ya da suç mağduru olan çocuğu ifade etmektedir (Erdoğan & Tuncer, 2018). Korunmaya muhtaçlık durumunda, çocuğun sosyal, bedensel, psikolojik ve ahlaki açılardan risk altında olması ihtimali vardır. Çünkü çocuğun bakımı, yetiştirilmesi, korunması ve gözetilmesinde eksiklikler bulunmaktadır.

Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde, korunmaya muhtaç çocuklarda çevreye karşı ilgi ve alakasızlık, güven duymama, ilişki kurma konusunda zorluk çekme, bağımlılık davranışları, öz benlik algısının ve saygısının düşük olması, çekingen, bireye ve sosyal çevresine olumsuz sonuçlar doğuracak beyanlarda bulunma, hırsızlık, öfke kontrol problemleri, agresif davranışlar sergileme, suça eğilimli olma, kaygılı olma, topluluk aktivitelerine katılamama ve devam ettirememe gibi ruhsal problemlerin olduğu gözlenmektedir (Şahin, 1990).

Kurum bakımı altında bulunmak genellikle sosyal ve pratik ihtiyaçların karşılanamaması durumuyla ilişkilendirilmiş ve bu koşullarda büyüyen bireylerde fiziksel, duygusal, bilişsel ve sosyal becerilerinde problemler olduğu gözlemlenmiştir (Totan vd., 2023). Korunma ve bakım kararı sonucu devlet kurumlarında yetişen bireyler, davranışsal öğrenme süreçlerini ebeveynlerden uzaktan gözlem yaparak gerçekleştirirler. Bu nedenle, uyumsuz ve problemlili hareket tutumlarını benimsemeleri, yetişkinlik çağında problem çözme becerilerinde uygun olmayan stratejiler kullanma, yoğun kaygı hissetme, düşük öz saygı, kaçınma ve günlük işlerde davranışsal fonksiyonelliğinde bozulma gibi sorunlara neden olabilir. Bu davranış kalıpları, bazı psikopatolojik rahatsızlıklar açısından risk oluşturabilir. Örneğin, yeme bozuklukları, alkol ve madde kullanım bozuklukları vb. psikopatolojik durumlar, bireylerin gözlem yoluyla öğrendikleri davranışlarla, ilişkilendirilen uyumsuz başa çıkma becerileri şeklinde ortaya çıkabilir. Bireylerin olumsuz duygu durumlarıyla başa çıkma becerilerinin yeterli ve işlevsel olmaması, kişinin kendilik bütünlüğü ve değerli olma duygusunu onaylayabileceği aile, ebeveyn ve sosyal çevrelerinin eksikliği, bireyin bu eksiklikleri telafi etmek için uygun olmayan davranışlar sergileme olasılığını artırabilir (Bandura, 1989). İnsanlar sosyal varlıklardır. Sevgi görmeye, değerli olmaya, arkadaş edinmeye ihtiyaç duyarlar ve bu ihtiyaçlarını aile ve akrabaların yanı sıra aidiyet hissettikleri sosyal destek gruplarıyla etkileşim yoluyla karşıladıkları gözlemlenmiştir (Eroğlu, 2000).

Algılanan sosyal destek düzeyi alt boyutları açısından incelendiğinde; aile sosyal desteğinin birey tarafından hissediliyor olması, bilişsel duygu düzenleme becerileri ve tepkisel davranışların kontrolü açısından yordayıcıdır. Bireyin aile desteği arttıkça duygu düzenleme becerileri de artar (Yıldırım vd.,

2022). Bağımlılık; bireyin sosyal, psikolojik ve fiziksel yaşamını etkilerken, bu alanlarda yaşadığı deneyimlerden de etkilenmektedir. Birey, sosyal destek almadığı durumlarda duygu kontrolünü kaybedebilir ve kontrolü dışında bir durumla başa çıkmak için alkol veya madde kullanımına yönelebilir (Arabacı vd., 2018).

Araştırmanın amacı; koruma ve bakım kararı altında yaşamlarının bir döneminde devlete bağlı çocuk evleri sitesinde, yetiştirme yurdu, çocuk evleri gibi kurumlarda kalmış olan bireylerin algılanan sosyal destek düzeyleri, alkol madde bağımlılığı risk davranışı ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Araştırmada uygulayıcı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Alkol ve Madde Kullanımı İçin Risk Tarama Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği kullanılmıştır. Katılımcıların algılanan sosyal destek düzeyleri, alkol ve madde kullanımı risk düzeyleri ve duygu düzenleme becerileri değerlendirilecektir.

1.1. Korunmaya Muhtaç Çocuklar

Çocukluk, doğumdan yetişkinlik dönemine kadar olan dönemde fiziksel, bilişsel, davranışlar ve toplumsal düzen süreçleriyle birlikte sosyal, finansal ve hukuki durumu kapsayan bir tanım ile ifade edilir. Çocuğun fiziksel durumu, bilişsel gelişimi, öğrenme aşamaları, sosyal etkileşim ve hukuki durumu gibi faktörler, çocuğun bulunduğu toplumu belirler. Bu bağlamda, çocukların sosyal açıdan etkilenebilir durumda bulduklarını ve bu nedenle tüm açılardan korunmaları gerektiğini bilmek önemlidir. İşçi çocuklar, sokakta yaşayan, zihinsel ve bedensel engeli bulunan, koruma ihtiyacı olan çocuklar gibi sınıflandırılan çocuklar, çocuk evreninin bir üyesi olarak araştırmacıların farkındalık alanına girmektedir (Yazıcı, 2013).

Koruyucu ailelik; çeşitli nedenlerle biyolojik aileleri tarafından geçici bir süre boyunca bakımları sağlanamayan çocukların, devlet denetiminde, süreli olarak, anne-baba rolünü yerine getiren ücretli veya gönüllü kişiler ya da ailelerin yanında bakımlarının sağlandığı bir hizmet modelidir (Erdoğan & Tuncer, 2018).

1.2. Algılanan Sosyal Destek

Günümüzde, teknolojik ve sosyolojik ilerlemeler kişilerin toplumsal yaşantılarını ve iletişim becerilerini önemli ölçüde etkilemiştir. Bu değişimlere bağlı olarak bireylerin günlük hayatlarındaki zorluklarla başa çıkarken psikolojik desteğe olan ihtiyaçları artmıştır. Bu bağlamda, sosyal destek kavramı, bireylerin stresle başa çıkma, olumsuz yaşam koşullarıyla mücadele etme ve hayati kararlar alma süreçlerinde etrafındaki sosyal ağlardan aldıkları psikolojik ve sosyal destek kaynaklarını ifade eder.

Herkes için önemli olmasına rağmen, özellikle gençler için sosyal yardım oldukça hayattır. Gençlerin sosyal iletişim ağları olumlu olduğunda, ergenlik döneminde istenmeyen davranışlar ve zihinsel sorunlar gibi tehlikelerin önlenmesinde kilit bir rol oynamaktadır. Sosyal yardım, gençlik döneminde riskleri azaltmanın yanı sıra hedeflere ulaşmaya yardımcı olur. Son altmış yılda sosyal yardım kavramı yoğun bir şekilde araştırılmış ve bu çalışmaların sonucunda gençler arasında sosyal yardıma erişim sorunu olanların duygusal veya sosyal sorunlar yaşadığı anlaşılmıştır. Bireye sosyal yardım sağlayan kişilerin önerileri, duygusal destek, bilgi ve materyal kaynaklarıyla ruhsal kaygı, uyuşturucu madde kullanımı, kendine zarar verme veya başarısızlık gibi tehniklerin oluşmasını engelleyen bir tampon görevi görmektedir. Bir gencin sosyal iletişim ağları, tanıdık ve yabancı kişilerden oluşmaktadır. Gençler; amaçlarını, ihtiyaçlarını ve problemlerini gidermek için sosyal yardım olanaklarını değerlendirmek isterler. Gençlerin sosyal destek alabileceği bireyler arasında genellikle iletişimde buldukları ebeveynler, akrabalar, yaşlıları, eğitimciler, koçlar, rehberlik yapabilecek kuruluşlar veya diğer yetişkinler bulunmaktadır (Arslan & Traş, 2013).

İnsan yaşamının farklı evrelerinden biri olan ergenlik, bireyin fiziksel, zihinsel ve sosyal alanlarda hızlı değişimler yaşadığı ve bu değişimlere uyum sağlamakta zorlandığı bir dönem olarak öne çıkar. Ergenler, bu hızlı değişim ve uyum sürecinde hem sağlıklı bir kişilik geliştirmek hem de çevreye uyum sağlamak için aile, arkadaşlar ve okul ortamı gibi sosyal destek kaynaklarına ihtiyaç duyarlar. Ergenlik, ebeveyn ilişkilerinin zayıflamasına rağmen aile bağlarının önemini koruduğu, akran ilişkilerinin ve okul-öğretmen ilişkilerinin bireyin geleceği için kritik bir dönem olduğu bir zaman dilimidir. Aile, sosyal destek açısından önemini sürdürmekle birlikte, ergenin vaktini geçirdiği eğitim kuruluşu, arkadaşlar ve eğitimciler de kritik değere sahip sosyal destek mekanizmalarıdır. Sosyal destek, ruhsal problemleri önleyici bir rol oynar (Aypay & Körük, 2016). Ebeveynlerin duygusal açıdan ulaşılabilirliği yükseldikçe, bireylerarası iletişimlerde pozitif bir yaklaşım ve kişi tarafından algılanan çok boyutlu destek düzeyi artar. Buna bağlı olarak, duyu düzenleme problemleri ve ruhsal problemlerin düzeyi azalır.

1.3. Duygu Düzenleme Becerileri

Duygu yönetimine ilişkin yeterli becerilere sahip olmayan çocuklar daha fazla zihinsel sorun yaşama eğilimindedirler. Bu sebeple duyu düzenleme yeteneklerinin gelişimiyle ilgili faktörlerin belirlenmesi, zihinsel bozuklukları önleme ve tedavi etme sürecinde kritik bir rol oynamaktadır. Duygu düzenleme becerilerinin bireyin aile yaşamında deneyimleme sonucu öğrendiği dikkate alınarak, ebeveynlerin bu süreçteki olumlu ve olumsuz etkilerinin de ele alınması gerekmektedir. Ancak, ebeveynlerin çocuğun duyu düzenleme yetenekleri üzerindeki etkisi, çocuğun yaşına bağlı olarak niteliksel ve niceliksel değişimler gösterir. Çocukların dış dünyaya olan ilgisi arttıkça, ebeveynleriyle geçirdikleri zaman azalmakta ve çocuklar özellikle yaşlılarıyla daha fazla vakit geçirmektedir. Bu durum, fiziksel, bilişsel ve ruhsal açıdan kritik değişikliklerin deneyimlendiği ve ebeveynlerden ayrılma mücadelesinin verildiği ergenlik döneminde daha belirgin hale gelir. Ancak, ergenlik dönemine özgü karmaşık ve değişken duygularla başa çıkmada gençlerin ebeveynlerinin rehberliğine olan ihtiyaçları devam etmektedir (Atalar & Atalay, 2018). Beliren yetişkinlik döneminde, duyu düzenleme becerileri üzerinde bireyin bağlanma stiline ve özerklik becerilerinin etkili olduğu görülmüştür. Kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleriyle büyümüş olan yetişkinlerin duyu düzenleme becerileri arasında anlamlı düzeyde ilişki görülmüştür (Demir & Karabacak, 2017).

Duygu düzenlemenin kritik bir şekli de bilişsel duyu düzenlemedir. Bilişsel duyu düzenleme, rahatsızlık veren sorunları çözenin duygusal düzeyi şeklinde tanımlanır ve literatürde bilişsel problem çözme ile benzer şekilde kullanılır. Uyumlu baş etme becerileri iyilik hali, özsaygı ve psikolojik refahla ilişkilendirilir, uyumsuz baş etme becerileri ise ruhsal problemler, psikolojik sorunlar ve depresif ruh hali ile ilişkilendirilmiştir (Çalışır, 2009).

Duygu yönetimi, farklı yaklaşımlar tarafından tanımlanmıştır, temel olarak belirli bir duygunun ne zaman ve nasıl tecrübe edildiğini açıklar. Duygu yönetim becerilerinde toplumsal etkilerin olduğu belirtilmiştir. Duygu yönetiminde, bilişsel yeniden yapılandırma stratejisini tercih eden bireylerin toplumsal iletişiminin yüksek düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Duygu yönetiminin zihinsel, ruhsal ve toplumsal birçok sonucu olabilir ve farklı duyu yönetimi stratejilerinin farklı sonuçlara yol açması beklenir. Araştırmalara göre, kullanılan duyu yönetimi stratejilerinin etkililiği, farklı duygusal durumlara bağlı olarak değişebilir. Duygu yönetiminde uygun stratejilerin kullanılması tavsiye edilir (Totan vd., 2023).

1.4. Alkol ve Madde Bağımlılığı

Ergenlik, bireyin kimliğini oluşturması için kritik bir zaman dilimi olup sosyal ve bireysel dönüşümlerin yaşandığı bir evredir. Jesstor (1991) belirttiğine göre, genç yetişkinlikte bireyin kendini keşfetmesi, kişisel değerlerini belirlemesi, sorunları çözmesi, kararlar alması ve duygusal olarak bağımsızlık kazanması gibi olgunluğa geçişle ilişkilendirilen değişimler, stres yaratabilir ve riskli davranışlara

yönelmesine sebep olabilir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, bu evrede üreme sağlığı problemleri, madde kullanımı, beslenme bozuklukları, ruhsal sıkıntılar ve riskli tutumlar sık sık görülür.

Tatmin edici, huzur verici veya uyarıcı özellikleri olan, alışkanlık kazananlarda zamanla artan miktarlarda tüketme arzusu oluşturan, kesildiğinde yoksunluk davranışları gösteren kimyasal maddeler ve ilaçlara uyarıcı denir. Bağımlılık davranışına sebep olan maddeler, merkezi sinir sisteminde kritik ölçüde uyarıcı veya depresif etkiler yaratan, algı, duygu durumu, zihinsel durum, davranış ve motor fonksiyonlarda bozukluklara neden olan psikoaktif maddelerdir (Dankı vd., 2005). Tüketilen maddeye uzun vadeli fiziksel ve psikolojik bağımlılık geliştiren bireyin, kişisel, sosyal ve iş yaşamının kötüleşmesiyle sonuçlanan madde kullanımı durumuna madde bağımlılığı adı verilir (Akan vd., 2011). Bağımlılık, gelişiminde genetik alt yapı, psikososyal ve toplumsal etmenlerin etkili olduğu, kronik, nörobiyolojik ve geliştikten sonraki süreçte yaşam boyu süren bir rahatsızlıktır (Uğurlu vd., 2012; Yılmaz vd., 2014).

Çağımızda alkol ve madde bağımlılığı, en büyük kamu sağlığı problemlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Karakuş vd., 2012; Ulukoca vd., 2013). Madde bağımlılığının bireyin sağlığına ve toplumun genel refahına verdiği zararlar evrensel olarak bilinmektedir. Bu zararlar arasında sağlık, ekonomik ve hukuki sorunlar bulunmaktadır. Madde kullanımı, sadece kullanıcıları değil kullanan kişilerle beraber ailelerini ve bir parçası oldukları toplumu da negatif yönde etkiler. Örneğin, uyuşturucu madde kullanımı yapan kişiler arasında suç işleme ve yasalara karşı gelme eğiliminin olması, kamusal problemlerin boyutunu yansıtır (Ögel vd., 1999). Bu çerçevede, uyuşturucu maddeler ve bağımlılıkla mücadele, çağımızda birçok ülke yönetimi için öncelikli bir konu haline gelmiş ve uyuşturucu maddelerin kişiler, toplumlar ve ülkelere olan olumsuz etkilerinin azaltılması için çeşitli uygulamalar yapılmaktadır (Akgül & Kaptı, 2010).

Alkol ve madde bağımlılığının önemli bir toplum sağlığı sorunu olmasının sebepleri, geniş bir perspektiften incelendiğinde farklılık gösterebilir. Özellikle küreselleşen dünyada, medyanın evlere kadar ulaşması ve dünya genelinde televizyonlarda yayınlanan filmlerde alkol tüketiminin eğlence veya stresle başa çıkma yöntemi olarak sıkça gösterilmesi, insanları bu iki maddeye yönlendirebilir ve alkol tüketimini teşvik edebilir (Başkurt, 2003). Ayrıca, kentleşmenin hızlanması, teknoloji ve iletişim kanallarının gelişmesi ve posta ile kargo hizmetlerinin ilerlemesi de alkol ve madde bağımlılığının yaygınlaşmasına sebep olabilir (Başkurt, 2003; Ulukoca vd., 2013). Bu sebeple, madde kullanımının yayılmış olmasına ilişkin detaylı bilgiler edinmek, ruhsal, toplumsal ve finansal koşulları belirlemek, koruyucu çalışmalar açısından kritik aşama olarak nitelendirilir (Ögel, 2005; Cılga, 2009). Risk koşullarının belirlenmesinin iyileşme sürecinin seyrini olumlu/olumsuz etkileyebileceği vurgulanmaktadır (Dankı vd., 2005).

2.Yöntem

Bu çalışma ilişkisel tarama modelinde yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu hayatında korunma ve bakım kararı ile devlet korumasında kalmış olan kişiler ile kalmamış kişiler oluşturmaktadır. Koruma altında kalmamış 200 ve koruma altında kalmış 204 katılımcıdan veri toplanmıştır. Analizlerden önce üç katılımcının (koruma altında kalmış) verisi, formların %10'dan fazlası eksik olduğu için elenmiştir. Analize 201 koruma altında kalmış ve 200 koruma altında kalmamış katılımcı ile devam edilmiştir.

2.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada çalışmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Bağımlılık Profil İndeksi Risk Tarama Formu (BAPRİT) (Alkol Madde Ölçeği) ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma nicel bir araştırma olup ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir.

2.1.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgilerin elde edilmesi amacıyla çalışmacı tarafından geliştirilmiştir. Bireylerin cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, kaç yaşında koruma ve bakım kararı altına alındığı, kaldığı kurum tipi nedir? Gönüllüsü var mı? Gönüllüsü varsa kaç senedir iletişimler? Ne sıklıkla görüştükleri? gibi bilgilere ilişkin sorular bulunmaktadır.

2.1.2. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)

Zimet vd. (1988) tarafından geliştirilmiştir. 7'li Likert tipi bir ölçektir (1=kesinlikle hayır- 7=kesinlikle evet). Ölçekten alınabilecek puan 7-84 arasında değişmektedir. Ölçekten elde edilen puanın yüksek olması algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ölçek 3 alt boyut (aile, arkadaşlar ve özel bir insan) ve 12 maddeden oluşmaktadır. Sosyal destek algısını ölçmek amacıyla kullanılan bir ölçekte üç alt grup bulunmaktadır: aile, arkadaşlar ve aile-arkadaş dışında kalan kişiler (flört, nişanlı, sözlü, akraba, doktor). Her alt grup, dört madde içermektedir. Aile alt grubundaki maddeler 3, 4, 8 ve 11'i; arkadaş alt grubundaki maddeler 6, 7, 9 ve 12'yi; aile-arkadaş dışında kalan kişiler alt grubundaki maddeler ise 1, 2, 5 ve 10'u kapsamaktadır. Ölçek, 7'li Likert tipinde derecelendirilmiş ve toplam puan bireyin algıladığı sosyal destek düzeyini yansıtmaktadır. Araştırmacılar, ölçeğin uyarlama çalışması sırasında elde ettikleri Cronbach Alfa (α) iç tutarlık katsayılarını hesaplamışlardır. Bu katsayılar, ölçeğin tamamı için $\alpha = .89$, aile alt boyutu için $\alpha = .85$, arkadaş alt boyutu için $\alpha = .88$ ve özel kişi alt boyutu için $\alpha = .92$ olarak belirlenmiştir (Akar & Eker, 1995).

Bu araştırmada yapılan analizler sonucunda Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) için Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı .917 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayıları ise şu şekildedir: Aile alt boyutu için .817, Arkadaş alt boyutu için .780 ve Özel İnsan alt boyutu için .813 olarak hesaplanmıştır.

2.1.3. Bağımlılık Profil İndeksi Risk Tarama Formu (BAPRİT) (Alkol Ölçeği) (Madde Ölçeği)

BAPİ risk tarama ölçeği (BAPRİT), alkol-madde kullanıcısının risk düzeyini saptamak amacıyla geliştirilmiştir. Alkol ve madde olmak üzere iki ölçekten oluşur, her iki ölçek 6 sorudan oluşur. Sadece yetişkinlere yöneliktir (Ögel vd., 2012).

Bu araştırmada yapılan analizler sonucunda BAPİRT-Alkol alt boyutu için Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı .839; Madde alt boyutu için Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı .877; olarak hesaplanmıştır.

2.1.4. Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği (DDBÖ)

Berking ve Znoj tarafından 2008 yılında geliştirilmiştir. 9 alt boyuttan oluşan ve beşli Likert tipinde derecelendirilen bu ölçek, 27 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları şunlardır: duygulara dikkat etme, duyguların bedensel algısı, duygular hakkında netlik, duyguları anlama, duyguları kabul, dayanıklılık (duyguları tolere etme ve duygulara katlanabilme), istenmeyen duygularla karşı karşıya gelmek için hazırlanma, öz-destek ve değişim. Bu ölçekten elde edilen puanın yüksek olması bireyin duygu düzenleme becerisinin olmasını gösterir ve toplam puan ortalaması ile değerlendirilmektedir. Özgün forma üzerinden yapılan çalışmalar, toplam ölçek puanına ait Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.96 ve alt ölçekler için 0.74-0.92 arasında bulunmuştur (Berking, 2013, akt; Vatan & Kahya, 2017). Uyarlama çalışmasında ise tüm ölçek için Cronbach alfa güvenilirlik kat sayısı 0.89, ölçeğin alt faktörleri için Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları 0.49-0.75 arasında bulunmuştur (Vatan & Kahya, 2017) .

Bu çalışmada Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği (DDBÖ) için Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı .936 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayıları ise şu şekildedir: Duygulara Dikkat Etme alt boyutu için .665, Duyguların Bedensel Algısı alt boyutu için .656, Duygular Hakkında Netlik alt boyutu için .661, Duyguları Anlama alt boyutu için .675, Duyguları Kabul alt boyutu için .590, Dayanıklılık alt boyutu için .644, Hazırlanma alt boyutu için .523, Öz-Destek alt boyutu için .614 ve Değişimleme alt boyutu için .613 olarak hesaplanmıştır.

2.2. Veri Analizi

Çalışmada katılımcılara verilen ölçekler sonucunda elde edilen verilerin analizinde SPSS-25 programı kullanılmıştır. Açıklayıcı verilerin incelemesinde ortalama, standart sapma yüzdesi ve sıklık değerleri kullanılmıştır. Verilerin standart olup olmadığı çarpıklık ve basıklık değerleriyle değerlendirilmiştir. ÇBASDÖ ve DDBÖ puanlarının çarpıklık-basıklık değerleri-1.5 ve +1.5 arasında bulunurken, BAPİRT değişkenlerinin bu aralığın dışında olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle, ÇBASDÖ ve DDBÖ puanlarının normal bir dağılım gösterdiği varsayılırken, BAPİRT puanlarının normal dağılım sergilemediği kabul edilmiştir. Bu çalışmada, ÇBASDÖ ve DDBÖ'nün parametrik testlerle analiz edilirken, BAPİRT'in parametrik olmayan testlerle incelendiği belirlenmiştir. Parametrik testlerin varsayımlarının karşılanmadığı durumlarda- grup örneklem sayısı 30'un altında olduğunda- parametrik olmayan testlerin tercih edildiği görülmüştür. Gruplar arasındaki farklar için Bağımsız Gruplar t-Testi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Varyanslar homojen olmadığında, varyanslar homojen olmadığı durumda kullanılan t testi istatistikleri tercih edilmiştir. Ölçekler ve sürekli demografik değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde Pearson ve Spearman korelasyon analizleri uygulanmıştır. Koruma altındaki katılımcılar için DDBÖ puanlarının ÇBASDÖ puanları tarafından tahmin edilmesi için Çoklu Doğrusal Regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Koruma altında kalan katılımcılar için yapılan karşılaştırma analizi dışındaki tüm Bağımsız Gruplar t-Testi, Mann-Whitney U testi, Pearson ve Spearman korelasyon analizleri koruma altındaki katılımcılarda yürütülmüştür.

Tablo 1. Koruma altında kalmış katılımcılara ait demografik özellikler

Değişken	Gruplar	N	%	
Cinsiyet	Kadın	143	71.1	
	Erkek	58	28.9	
Eğitim düzeyi	Okuryazar	1	.5	
	İlköğretim	2	1.0	
	Ortaöğretim	17	8.5	
	Lise	125	62.2	
	Önlisans	26	12.9	
	Lisans	28	13.9	
	Lisansüstü	2	1.0	
Medeni Durum	Bekar	101	50.2	
	Boşanmış	22	10.9	
	Dul	1	.5	
	Evli	77	38.3	
Anne-Baba Hayatta Olma Durumu	Annem hayatta	20	10.0	
	Babam hayatta	5	2.5	
	Her ikisi de hayatta	125	62.2	
	Annem vefat etti	12	6.0	
	Babam vefat etti	20	10.0	
	Her ikisi de vefat etti	19	9.5	
Anne-Baba ile Görüşme Durumu	Evet	106	52.7	
	Hayır	95	47.3	
Koruma ve Bakım Kararı Devam Ederken Gönüllüye Sahip Olma Durumu	Evet	46	22.9	
	Hayır	155	77.1	
Gönüllüsü Olanlar için İrtibatta Kalma Durumu	Evet	26	56.5	
	Hayır	20	43.5	
	Toplam	201	100.0	
Değişken	Min	Maks	Ort	Ss
Yaş	18	61	26.25	8.33
Koruma ve Bakım Kararı ile Devlet Koruması Altına Alınma Yaşı	.50	25.00	11.39	4.75
Koruma Kararı Altında Kalınan Süre (Yıl)	.10	22.00	7.06	5.23

Araştırmada koruma altında kalmış 201 katılımcı yer almıştır. Kadın olan 143 (%71.1); erkek olan 58 (%28.9) katılımcı yer almaktadır. Annesi hayatta olan 20 (%10); babası hayatta olan 5 (%2.5); her ikisi de hayatta olan 125 (%62.2); annesi vefat eden 12 (%6); babası vefat eden 20 (%10); her ikisi de vefat eden 19 (%9.5) katılımcı vardır. Anne-babası ile görüşen 106 (%52.7); görüşmeyen 95 (%47.3) katılımcı bulunmaktadır. Koruma ve bakım kararı devam ederken gönüllüye sahip olan 46 (%22.9); olmayan 155 (%77.1) katılımcı vardır. Gönüllüsü olan ve irtibatta kalan 26 (%56.5); kalmayan 20 (%43.5) katılımcı vardır.

Araştırmaya katılanların yaş ortalaması 26.25 (SS=8.33) olarak hesaplanmıştır ve yaşları 18-61 aralığındadır.

Koruma ve bakım kararı ile devlet koruması altına alınma yaş ortalaması 11.39 (SS=4.75) olarak hesaplanmıştır ve yaşları 0.5-25 aralığındadır.

Katılımcıların koruma kararı altında kalınan süre ortalaması 7.06 (SS=5.23) olarak hesaplanmıştır ve yaşları 0.1- 22 aralığındadır.

Tablo 2. Koruma altında kalmamış katılımcılara ait demografik özellikler

Değişken	Gruplar	N	%	
Cinsiyet	Kadın	156	78.0	
	Erkek	43	21.5	
	Diğer	1	.5	
Eğitim düzeyi	Okuryazar	1	.5	
	İlköğretim	4	2.0	
	Ortaöğretim	3	1.5	
	Lise	24	12.0	
	Önlisans	28	14.0	
	Lisans	116	58.0	
	Lisansüstü	24	12.0	
Medeni Durum	Bekar	121	60.5	
	Boşanmış	6	3.0	
	Dul	-	-	
	Evli	73	36.5	
Anne-Baba Hayatta Olma Durumu	Annem hayatta	17	8.5	
	Babam hayatta	2	1.0	
	Her ikisi de hayatta	148	74.0	
	Annem vefat etti	6	3.0	
	Babam vefat etti	19	9.5	
	Her ikisi de vefat etti	8	4.0	
Anne-Baba ile Görüşme Durumu	Evet	189	94.5	
	Hayır	11	5.5	
	Toplam	200	100.0	
Değişken	Min	Maks	Ort	Ss
Yaş	18	66	32.79	13.00

Araştırmada koruma altında kalmamış 200 katılımcı yer almıştır. Kadın olan 156 (%78); erkek olan 43 (%21.5); diğer olan 1 (%.5) katılımcı yer almaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 32.79 (SS=13) olarak hesaplanmıştır ve yaşları 18-66 aralığındadır.

3. Bulgular

Bu bölümde ÇBASDÖ, DDBÖ ve BAPİRT puanlarının koruma altında kalma durumuna göre karşılaştırılmasına yönelik analiz sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3. Koruma altında kalmış katılımcılarda ÇBASDÖ, DDBÖ ve BAPİRT için betimleyici istatistikler

Ölçekler	N	Min	Maks	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık	Basıklık
ÇBASDÖ	201	12.00	84.00	50.35	20.81	-.121	-.912
Aile ÇBASDÖ	201	4.00	28.00	16.87	7.82	-.155	-1.242
Arkadaş ÇBASDÖ	201	4.00	28.00	16.70	7.63	-.119	-1.099
Özel İnsan ÇBASDÖ	201	4.00	28.00	16.79	7.86	-.151	-1.236
DDBÖ	201	30.00	66.00	50.43	7.66	-.673	.274
Duyulara Dikkat Etme	201	.00	9.00	5.43	1.77	-.247	.116
Duyuların Bedensel Algısı	201	.00	9.00	5.62	1.78	-.242	-.059
Duyular Hakkında Netlik	201	1.00	9.00	5.64	1.80	-.181	-.277
Duyuları Anlama	201	.00	9.00	5.60	1.75	-.251	-.001
Duyuları Kabul	201	1.00	9.00	5.71	1.67	-.213	-.136
Dayanıklılık	201	1.00	9.00	5.70	1.66	-.190	.165
Hazırlanma	201	.00	9.00	5.69	1.55	-.351	.783
Öz Destek	201	.00	9.00	5.41	1.78	-.215	-.091
Değişimleme	201	1.00	9.00	5.64	1.65	-.349	-.294
BAPİRT Alkol	201	.00	3.00	.16	.48	3.512	14.193
BAPİRT Madde	201	.00	9.00	.33	1.32	4.522	21.157

ÇBASDÖ: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği; DDBÖ: Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği; BAPİRT: Bağımlılık Profil İndeksi Risk Tarama Formu

Tablo 3'te koruma altında kalmış katılımcılarda ÇBASDÖ, DDBÖ ve BAPİRT için en küçük-en büyük değerler, çarpıklık-basıklık değerleri ile ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 4. Koruma altında kalmamış katılımcılarda ÇBASDÖ, DDBÖ ve BAPİRT için betimleyici istatistikler

Ölçekler	N	Min	Maks	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık	Basıklık
ÇBASDÖ	200	12.00	84.00	58.86	17.67	-.592	-.267
Aile ÇBASDÖ	200	4.00	28.00	20.29	5.79	-.814	.331
Arkadaş ÇBASDÖ	200	4.00	28.00	18.92	6.61	-.417	-.819
Özel İnsan ÇBASDÖ	200	4.00	28.00	19.65	6.66	-.758	-.209
DDBÖ	200	21.00	108.00	64.83	22.36	.308	-1.027
Duyulara Dikkat Etme	200	1.00	12.00	7.28	2.94	-.199	-.774
Duyuların Bedensel Algısı	200	.00	12.00	7.44	2.80	-.139	-.631
Duyular Hakkında Netlik	200	1.00	12.00	7.55	2.90	-.004	-1.002
Duyuları Anlama	200	.00	12.00	7.47	3.05	-.282	-.678
Duyuları Kabul	200	.00	12.00	6.73	2.87	-.049	-.549
Dayanıklılık	200	.00	12.00	7.12	2.99	-.218	-.557
Hazırlanma	200	.00	12.00	6.90	2.65	-.004	-.212
Öz Destek	200	1.00	12.00	7.15	2.81	.063	-.811
Değişimleme	200	.00	12.00	7.21	2.84	-.210	-.471
BAPİRT Alkol	200	.00	10.00	1.14	2.15	2.174	4.254
BAPİRT Madde	200	.00	10.00	.31	1.24	4.950	27.451

ÇBASDÖ: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği; DDBÖ: Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği; BAPİRT: Bağımlılık Profil İndeksi Risk Tarama Formu

Tablo 4'te koruma altında kalmamış katılımcılarda ÇBASDÖ, DDBÖ ve BAPİRT için en küçük-en büyük değerler, çarpıklık-basıklık değerleri ile ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 5. ÇBASDÖ ve DDBÖ puanlarının koruma altında kalma durumuna göre incelenmesine yönelik bağımsız gruplar t-Testi sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p																																																																																
ÇBASDÖ	Evet	201	50.35	20.81	-4.411 ^a	389.410	.000**																																																																																
	Hayır	200	58.86	17.67				Aile ÇBASDÖ	Evet	201	16.87	7.82	-4.979 ^a	368.523	.000**	Hayır	200	20.29	5.79	Arkadaş ÇBASDÖ	Evet	201	16.70	7.63	-3.112 ^a	391.576	.002**	Hayır	200	18.92	6.61	Özel İnsan ÇBASDÖ	Evet	201	16.79	7.86	-3.939 ^a	389.125	.000**	Hayır	200	19.65	6.66	DDBÖ	Evet	201	50.43	7.66	-8.621 ^a	244.881	.000**	Hayır	200	64.83	22.36	Hazırlanma	Evet	201	5.69	1.55	-5.572 ^a	320.759	.000**	Hayır	200	6.90	2.65	Öz Destek	Evet	201	5.41	1.78	-7.390 ^a	336.460	.000**	Hayır	200	7.15	2.81	Değişimleme	Evet	201	5.64	1.65	-6.757 ^a	319.311	.000**
Aile ÇBASDÖ	Evet	201	16.87	7.82	-4.979 ^a	368.523	.000**																																																																																
	Hayır	200	20.29	5.79				Arkadaş ÇBASDÖ	Evet	201	16.70	7.63	-3.112 ^a	391.576	.002**	Hayır	200	18.92	6.61	Özel İnsan ÇBASDÖ	Evet	201	16.79	7.86	-3.939 ^a	389.125	.000**	Hayır	200	19.65	6.66	DDBÖ	Evet	201	50.43	7.66	-8.621 ^a	244.881	.000**	Hayır	200	64.83	22.36	Hazırlanma	Evet	201	5.69	1.55	-5.572 ^a	320.759	.000**	Hayır	200	6.90	2.65	Öz Destek	Evet	201	5.41	1.78	-7.390 ^a	336.460	.000**	Hayır	200	7.15	2.81	Değişimleme	Evet	201	5.64	1.65	-6.757 ^a	319.311	.000**	Hayır	200	7.21	2.84								
Arkadaş ÇBASDÖ	Evet	201	16.70	7.63	-3.112 ^a	391.576	.002**																																																																																
	Hayır	200	18.92	6.61				Özel İnsan ÇBASDÖ	Evet	201	16.79	7.86	-3.939 ^a	389.125	.000**	Hayır	200	19.65	6.66	DDBÖ	Evet	201	50.43	7.66	-8.621 ^a	244.881	.000**	Hayır	200	64.83	22.36	Hazırlanma	Evet	201	5.69	1.55	-5.572 ^a	320.759	.000**	Hayır	200	6.90	2.65	Öz Destek	Evet	201	5.41	1.78	-7.390 ^a	336.460	.000**	Hayır	200	7.15	2.81	Değişimleme	Evet	201	5.64	1.65	-6.757 ^a	319.311	.000**	Hayır	200	7.21	2.84																				
Özel İnsan ÇBASDÖ	Evet	201	16.79	7.86	-3.939 ^a	389.125	.000**																																																																																
	Hayır	200	19.65	6.66				DDBÖ	Evet	201	50.43	7.66	-8.621 ^a	244.881	.000**	Hayır	200	64.83	22.36	Hazırlanma	Evet	201	5.69	1.55	-5.572 ^a	320.759	.000**	Hayır	200	6.90	2.65	Öz Destek	Evet	201	5.41	1.78	-7.390 ^a	336.460	.000**	Hayır	200	7.15	2.81	Değişimleme	Evet	201	5.64	1.65	-6.757 ^a	319.311	.000**	Hayır	200	7.21	2.84																																
DDBÖ	Evet	201	50.43	7.66	-8.621 ^a	244.881	.000**																																																																																
	Hayır	200	64.83	22.36				Hazırlanma	Evet	201	5.69	1.55	-5.572 ^a	320.759	.000**	Hayır	200	6.90	2.65	Öz Destek	Evet	201	5.41	1.78	-7.390 ^a	336.460	.000**	Hayır	200	7.15	2.81	Değişimleme	Evet	201	5.64	1.65	-6.757 ^a	319.311	.000**	Hayır	200	7.21	2.84																																												
Hazırlanma	Evet	201	5.69	1.55	-5.572 ^a	320.759	.000**																																																																																
	Hayır	200	6.90	2.65				Öz Destek	Evet	201	5.41	1.78	-7.390 ^a	336.460	.000**	Hayır	200	7.15	2.81	Değişimleme	Evet	201	5.64	1.65	-6.757 ^a	319.311	.000**	Hayır	200	7.21	2.84																																																								
Öz Destek	Evet	201	5.41	1.78	-7.390 ^a	336.460	.000**																																																																																
	Hayır	200	7.15	2.81				Değişimleme	Evet	201	5.64	1.65	-6.757 ^a	319.311	.000**	Hayır	200	7.21	2.84																																																																				
Değişimleme	Evet	201	5.64	1.65	-6.757 ^a	319.311	.000**																																																																																
	Hayır	200	7.21	2.84																																																																																			

* $p < .05$; ** $p < .01$; ^aVaryanslar Homojen Olmadığında Kullanılan t Değeri. ÇBASDÖ: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği; DDBÖ: Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği

Tablo 5'te ÇBASDÖ ve DDBÖ puanlarının koruma altında kalma durumuna göre karşılaştırılmasına yönelik Bağımsız Gruplar t- Testi sonuçları verilmiştir.

ÇBASDÖ ($t(389.410) = -4.411$; $p < .01$); Aile ($t(368.523) = -4.979$; $p < .01$); Arkadaş ($t(391.576) = -3.112$; $p < .01$) ve Özel İnsan ($t(389.125) = -3.939$; $p < .01$) puanlarının koruma altında kalma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Koruma altında kalmış katılımcıların tüm ÇBASDÖ puanlarının koruma altında kalmamış katılımcılardan daha düşük olduğu anlaşılmıştır.

DDBÖ ($t(244.881) = -8.621$; $p < .01$); Duygulara Dikkat Etme ($t(326.510) = -7.609$; $p < .01$); Duyguların Bedensel Algısı ($t(337.353) = -7.754$; $p < .01$); Duygular Hakkında Netlik ($t(331.937) = -7.945$; $p < .01$); Duyguları Anlama ($t(317.151) = -7.534$; $p < .01$); Duyguları Kabul ($t(319.984) = -4.340$; $p < .01$); Dayanıklılık ($t(310.969) = -5.871$; $p < .01$); Hazırlanma ($t(320.759) = -5.572$; $p < .01$); Öz Destek ($t(336.460) = -7.390$; $p < .01$) ve Değişimleme ($t(319.311) = -6.757$; $p < .01$) puanlarının koruma altında kalma durumuna istinaden istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Koruma altında kalmış katılımcıların tüm DDBÖ puanlarının koruma altında kalmamış katılımcılardan daha düşük olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 6. BAPİRİT puanlarının koruma altında kalma durumuna göre incelenmesine yönelik Mann Whitney U analizi sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	SO	ST	U	Z	p								
BAPİRİT-Alkol	Evet	201	177.78	35733.50	15432.500	-5.444	.000**								
	Hayır	200	224.34	44867.50				BAPİRİT-Madde	Evet	201	201.02	40405.00	20096.000	-.007	.994
BAPİRİT-Madde	Evet	201	201.02	40405.00	20096.000	-.007	.994								
	Hayır	200	200.98	40196.00											

* $p < .05$; ** $p < .01$. BAPİRİT: Bağımlılık Profil İndeksi Risk Tarama Formu

Tablo 6’da BAPİRT puanlarının koruma altında kalma durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin Mann Whitney U analizi sonuçları aktarılmıştır.

BAPİRT-Alkol ($U(-5.444)= 15432.5$; $p<.01$) puanlarının koruma altında kalma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Koruma altında kalmış katılımcıların alkol puanlarının koruma altında kalmamış katılımcılardan daha düşük olduğu belirlenmiştir.

BAPİRT-Madde puanlarının koruma altında kalma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Tablo 7. Koruma altında kalmış olan katılımcılarda ÇBASDÖ, DDBÖ ve BAPİRT arasındaki ilişkilerin incelenmesine yönelik Pearson ve Spearman Korelasyon Analizi sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.ÇBASDÖ	1														
2.Aile ÇBASDÖ	.872**	1													
3.Arkadaş ÇBASDÖ	.943**	.775**	1												
4.Özel İnsan ÇBASDÖ	.865**	.561**	.753**	1											
5.DDBÖ	-.230**	-.173*	-.189**	-.253**	1										
6.Duygulara Dikkat Etme	-.084	-.026	-.071	-.128	.506**	1									
7.Duyguların Bedensel Algısı	-.083	-.073	-.068	-.081	.529**	.187**	1								
8.Duygular Hakkında Netlik	-.160*	-.106	-.127	-.196**	.491**	.222**	.095	1							
9.Duyguları Anlama	-.178*	-.166*	-.154*	-.158*	.521**	.142*	.206**	.303**	1						
10.Duyguları Kabul	-.084	-.067	-.046	-.110	.482**	.063	.160*	.157*	.128	1					
11.Dayanıklılık	-.106	-.084	-.098	-.103	.547**	.139*	.192**	.124	.250**	.229**	1				
12.Hazırlanma	-.046	-.027	-.027	-.068	.442**	.165*	.062	.127	.048	.256**	.106	1			
13.Öz Destek	-.220**	-.213**	-.183**	-.193**	.457**	.097	.204**	.048	.133	.077	.220**	.106	1		
14.Değişimleme	-.052	.000	-.056	-.084	.491**	.213**	.216**	.073	.082	.122	.203**	.200**	.124	1	
15.BAPİRT Alkol ^S	.054	.110	.035	.007	.072	.034	-.030	.103	-.008	-.018	.054	.095	.077	.106	1
16.BAPİRT Madde ^S	-.099	-.055	-.081	-.112	.020	-.060	-.051	.210**	.087	.042	-.052	-.038	.118	-.016	.295**

* $p<.05$; ** $p<.01$; ^S Spearman Korelasyon Analizi. ÇBASDÖ: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği; DDBÖ: Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği; BAPİRT: Bağımlılık Profil İndeksi Risk Tarama Formu

Tablo 7’de koruma altında kalmış olan katılımcılarda ÇBASDÖ, DDBÖ ve BAPİRT arasındaki ilişkilerin incelenmesine yönelik Pearson ve Spearman Korelasyon Analizi sonuçları verilmiştir.

ÇBASDÖ puanları ile Aile ($r = .872$; $p < .01$), Arkadaş ($r = .943$; $p < .01$) ve Özel İnsan ($r = .865$; $p < .01$) puanları arasında anlamlı ve pozitif bir korelasyon bulunmaktadır. Ayrıca, ÇBASDÖ puanları ile Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği (DDBÖ) ($r = -.230$; $p < .01$), Duygular Hakkında Netlik ($r = -.160$; $p < .05$), Duyguları Anlama ($r = -.178$; $p < .05$) ve Öz Destek ($r = -.220$; $p < .01$) puanları arasında anlamlı ve negatif bir korelasyon saptanmıştır.

Tablo 8. Koruma altında kalmış olan katılımcılarda DDBÖ puanlarının ÇBASDÖ puanları tarafından yordanmasına ilişkin Çoklu Doğrusal Regresyon analizi sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart Hata	Beta	t	p
DDBÖ	Sabit	54.860	1.388		39.531	.000
	Aile ÇBASDÖ	-.082	.107	-.084	-.765	.445
	Arkadaş ÇBASDÖ	.073	.138	.073	.533	.595
	Özel İnsan ÇBASDÖ	-.255	.102	-.261	-2.493	.013*
R= .259 R ² = .067 aR ² = .053		Sd:3/197	F: 4.706	p<.01**		

* $p < .05$ ** $p < .01$; ÇBASDÖ: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği; DDBÖ: Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği

Tablo 8’de, koruma altında kalmış olan katılımcılarda DDBÖ puanlarının ÇBASDÖ puanları tarafından yordanmasına dair Çoklu Doğrusal Regresyon analizi bulguları verilmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, koruma ve bakım kararı altında devlet korumasında kalmış olan ve devlet korumasında kalmamış olan bireylerin algılanan sosyal destek düzeyleri duygu düzenleme becerileri ve alkol madde bağımlılığı risk davranışı arasındaki ilişki incelenmiştir. İnsan yaşamı, çevresindeki diğer insanlarla kurduğu ilişkilere dayanır. Bu ilişkiler ağı içinde, bireyler kendilerini diğer bireylere, bir mekâna veya bir aileye ait hissetmek isterler. Aidiyet hissetmek, bireylerin duygularına ve bilişsel süreçlerine etkisi olan önemli bir faktördür (Wilczynska vd., 2015, s. 72). Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre, devlet korumasında yetişmiş olan bireylerin algılanan sosyal destek düzeyinin devlet korumasında yetişmemiş bireylere göre daha düşük olduğu görülmüştür. Alan yazın incelendiğinde bu bulguyu destekler nitelikte çalışmalara rastlanmıştır. Özdemir vd. (2008) yapmış oldukları çalışmada; kurum bakımı altında yetişen bireylerde sosyal ve duygusal alanlarda gerilikler olabileceği vurgulanmıştır. Kurum bakımında büyüme, genellikle sosyal ve pratik gereksinimlerin karşılanmaması ile ilişkilidir ve bu ortamlarda büyüyen bireylerde fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim sorunları ve gerilikler gözlemlenebilir (Uğur & Kılıç, 2022). Demirbilek’in (2000) araştırmasına göre, kurum bakımında büyüyen çocuklar için en büyük problem, anne-baba figürünün eksikliğidir. Bu eksiklik hem travmatik aile öykülerinden hem de bakımın biyolojik akraba olmayan kişiler tarafından sağlanması ve yetersiz kalmasından kaynaklanmaktadır (Hermenau vd., 2015).

Bu çalışmadan elde edilen diğer bir bulgu, koruma altında kalmış katılımcıların tüm duygu düzenleme becerisi puanlarının koruma altında kalmamış katılımcılardan daha düşük olduğudur. Devlet korumasında yetişmiş bireyler ebeveyn eksikliği nedeniyle duygu düzenleme, problem çözme, stres yönetimi, benlik algısı, davranış kalıpları gibi konularda yetersiz örnek ile karşılaşması nedeniyle sorun yaşamaktadır (Eroğlu, 2000). Devlet korumasındaki ergenlerin algıladığı sosyal desteğin, ailesiyle birlikte yaşamına devam eden yaşlılarına kıyasla genellikle daha düşük olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca, kurum bakımındaki ergenlerin olumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerini daha az kullandıkları belirlenmiştir; bu durum, kurum bakımının olumsuz etkisiyle paralellik göstermektedir. Türkiye’de yapılan karşılaştırmalı bir araştırmaya göre, devlet korumasında yetişen çocuk ve ergenlerin sorunlu davranış puanları, devlet korumasında yetişmemiş olanlardan yüksektir. Bu çalışmada, algılanan sosyal destek ve ebeveyn veya akrabalarla etkileşiminin olması, bireylerin ruhsal

ve davranışsal riskler açısından koruyucu ve önleyici etkisinin olduğunu göstermiştir. Şimşek vd. (2008) tarafından yapılan bu çalışma, erken müdahale programlarının önemini vurgulamaktadır. Duygu odaklı baş etme stratejilerinin gelişiminde aile ve arkadaş sosyal desteğinin önemli rol oynadığı düşünüldüğünde (McInnis vd., 2015), bulguların tutarlı olduğu görülmektedir.

Korunma ve bakım kararı ile devlet korumasında kalmış olan ve kalmamış olan bireyler arasındaki duygu düzenleme becerileri, algılanan sosyal destek düzeylerine ve alkol madde kullanımı riskli davranışına ilişkin yapılan analizler sonucunda demografik değişkenlerden cinsiyet, medeni durum gibi değişkenler açısından anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın bulgularından biri; koruma altında yer alan bireylerin algılanan sosyal destek düzeylerinin duygu düzenleme becerilerini pozitif yönde yordadığıdır. Alan yazın incelendiğinde, bireyin algıladığı sosyal destek ile depresif duygu durumunun, psikosomatik belirtiler, öfke, suça yönelik davranışlar, anksiyete arasında anlamlı düzeyde ilişkiler bulunduğu görülmektedir (Yıldırım, 2006). Çocukların algıladıkları sosyal destek düzeyinin çocuğun ruhsal ve davranışsal sorunlar yaşamasının önünde koruyucu etkisi olduğu anlaşılırken devlet korumasındaki çocukların sosyal destek mekanizmalarının yetersiz olduğu anlaşılmıştır (Şimşek vd., 2008).

Çalışmadan elde edilen bir diğer sonuç algılanan sosyal destek ile alkol madde kullanım riski arasında anlamlı bir ilişki olmadığıdır. Çalışmaya katılan katılımcıların büyük bir çoğunluğu alkol ve madde kullanımında bulunmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmanın katılımcı grupların koruma ve bakım kararıyla devlet korumasında yetişmiş olan bireylerin kamu personeli olarak istihdamı sağlanmış olması nedeniyle alkol madde kullanımına ilişkin cezai işlem endişesiyle söz konusu ölçeklere dürüst cevap verilmediğine ilişkin kanı oluşmuştur. Bu durum araştırma sonucunu etkilemiş olabilir. Literatüre bakıldığında ise Siyez ve Aysan (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, ergenlerde problemleri davranışların oluşmasında etkili olan risk durumları ve koruyucu faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma, 1237 lise öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynlerden, akranlardan ve öğretmenden alınan destek, riskli davranış puanını negatif yönde etkilemiştir. Özellikle, aileden algılanan desteğin, diğer değişkenler arasında en güçlü yordayıcı olduğu ortaya konulmuştur. Wills, Duhamel ve Vaccaro'nun (1995) çalışmasında, algılanan aile destek düzeyinin yükselmesi ile bireyin alkol kullanımı arasında negatif yönde bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Duygu düzenleme becerileriyle madde ve davranışsal bağımlılık arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, duygularını düzenlemede problem yaşayan kişilerin madde ve davranışsal bağımlılıklara daha kolay uyduğu gözlemlenmiştir (Estevez vd., 2017).

Araştırma sonuçlarına göre koruma ve bakım altında devlet korumasında yetişmiş olan bireylerde algılanan sosyal destek düzeyi açısından ebeveyn desteği eksikliğinin sonucunda duygu düzenleme becerilerinin gelişiminin önemli olduğu düşünülmektedir. Devlet korumasında kalırken aile iletişimlerinin sağlanması, aile terapisi ile iletişim kurulmasının fayda sağlayabileceği düşünülmektedir.

Yazarların Katkı Oranı

Birinci yazarın çalışmaya katkısı % 50, ikinci yazarın çalışmaya katkısı % 50 oranındadır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedirler.

Kaynakça

- Akan, B., Erdem, D., Albayrak, D., Gökçınar, D., Aksoy, E. ve Göğüş, N. (2011). Madde bağımlısı bir olgunun yoğun bakımda gözlemi. *Erciyes Tıp Dergisi*, 33 (4), 349-352. https://jcpres.com/storage/upload/pdfs/EMJ_33_4_349_352.pdf.
- Akgül, A. & Kaptı, A. (2010). Türkiye'nin uyuşturucu ile mücadele politikası: politika süreç analizi. yerelden küresele siniraşan suçlar içinde. Ankara: *Polis Akademisi Yayınları*, (s.75-99). <https://124.im/JNz4>
- Arabacı, L. B., Dağlı, D. A., & Taş, G. (2018). Madde kullanım bozukluklarında duygu düzenleme güçlüğü ve hemşirelerin rol ve sorumlulukları. *Bağımlılık Dergisi*, 19(1), 10-16. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bagimli/issue/35809/398527>.
- Aypay, A. & Körük, S. (2016). Ergenlerde riskli davranışların güvensiz bağlanma ve algılanan sosyal destek tarafından yordanmasında psikolojik belirtilerin aracı rolü, https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/404171/yokAcikBilim_10112262.pdf?sequence=-1&isAllowed=y
- Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist*, 44(9), 1175–1184. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.44.9.1175>
- Başkurt, İ. (2003). Gençlik, madde bağımlılığı ve korunma yolları (psiko-sosyal bir yaklaşım). *Journal of Istanbul University Faculty of Theology*, (8). <https://dergipark.org.tr/en/pub/iuilah/issue/972/10954>.
- Cılga, İ. (2009). Madde ve Madde Kullanımı ile Mücadelede Ulusal Politika ve Strateji Öncelikleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 7-22. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/48475/614038>.
- Çalışır, M. (2009). Yetişkin bağlanma kuramı ve duygulanım düzenleme stratejilerinin depresyonla ilişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(3), 240-255. http://www.cappsy.org/archives/vol1/cap_1_18.pdf].
- Dankı, D., Dilbaz, N., Okay, T., Açıkgöz, Ç., Erdinç, I. B., & Telci, Ş. (2005). Madde kullanımına bağlı gelişen psikotik bozuklukta atipik antipsikotik tedavisi: bir gözden geçirme. *Journal of Dependence*, 6, 136-141. <https://124.im/VNKC>
- Demirbilek, S. (2000). Korunmaya muhtaç gençlerin topluma kazandırılmasında yetiştirme yurtları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 137-152. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuuiibfd/issue/22769/243004>.
- Eker, D., & Akar, H. (1995). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği' nin faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 17-25. <https://psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd1300443319950000m000290.pdf>.
- Eroğlu, F. (2000). Davranış bilimleri. İstanbul: *Beta Yayıncılık*.
- Estevez, A., Jauregui, P., Sanchez-Marcos, I., Lopez-Gonzalez, H. & Griffiths, M. (2017). Attachment and emotion regulation in substance addictions and behavioral addictions. *Journal of Behavioral Addictions*, 6(4), 534-544. doi: 10.1556/2006.6. 2017.086
- Gökçe, G. (2013). *Ebeveynin Duygusal Erişilebilirliği ve Genel Psikolojik Sağlık: Duygu Düzenleme, Kişilerarası İlişki Tarzı ve Sosyal Desteğin Rolü*. Ebeveynin Duygusal Erişilebilirliği. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hermenau, K., Eggert, I., Landolt, M.A., & Hecker, T. (2015). Neglect and perceived stigmatization impact psychological distress of orphans in Tanzania. *European Journal of Psychotraumatology*, 6 (1). <https://doi.org/10.3402/ejpt.v6.28617>.

- Karabacak, A., & Demir, M. (2017). Özerklik, bağlanma stilleri, bilinçli farkındalık ve duygu düzenleme arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 271-291. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/issue/30012/323202>.
- Karakuş, G., Evlice, Y. E., & Tamam, L. (2012). Psikiyatri kliniğinde yatan hastalarda alkol ve madde kullanım bozukluğu sıklığı. *Cukurova Medical Journal*, 37(1). https://dergipark.org.tr/en/pub/cumj/issue/4200/55385#article_cite.
- McInnis, O. A., McQuaid, R. J., Matheson, K., & Anisman, H. (2015). The moderating role of an oxytocin receptor gene polymorphism in the relation between unsupportive social interactions and coping profiles: Implications for depression. *Frontiers in Psychology*, 6(1133), 1-9. doi:10.3389/fpsyg.2015.01133
- Ögel, K. (2005). Madde kullanım bozuklukları epidemiyolojisi. *Türkiye Klinikleri Dahili Tıp Bilimleri Dergisi Psikiyatri*, 1(47), 61-4. <https://www.turkiyeklinikleri.com/article/tr-madde-kullanim-bozukluklari-epidemiyolojisi-42699.html>.
- Ögel, K., Evren, C., Karadağ, F. & Gürol, D. T. (2012). Bağımlılık Profil İndeksi'nin (BAPİ) geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(4), 264-273. <https://www.turkpsikiyatri.com/Data/UnpublishedArticles/9bp5ch.pdf>.
- Ögel, K., Tamar, D., Evren, & C., Sır, A (1999). Madde kullanımını ve suç. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*. https://www.ogelk.net/makale/suc_madde_yayin.pdf.
- Özdemir, N., Sefer, N., & Türkdoğan, D. (2008). Bir sosyal sorumluluk projesi örneği: korunmaya muhtaç çocuklar. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2). <https://www.academia.edu/download/34696034/makale.pdf>.
- Richard Jessor, P. D. (1991). Risk behavior in adolescence: a psychosocial framework for understanding and action. *Journal, Of Adolescent Health*, 12, 597-605. doi: 10.1016/1054-139x(91)90007-k. PMID: 1799569.
- Sarıtaş Atalar D. & Altan Atalay A. (2018). Ergenlik döneminde duygu düzenleme ve ruh sağlığı: ana-babanın ve mizacın rolü bildik t, editör. Ergenlik dönemi ve ruhsal bozukluklar. Ankara: *Türkiye Klinikleri*; 2018. p.84-90. <https://www.turkiyeklinikleri.com/article/tr-ergenlik-doneminde-duygu-duzenleme-ve-ruh-sagligi-ana-babanin-ve-mizacin-rolu-82611.html>.
- Siyez, D. M., & Aysan, F. (2007). Ergenlerde görülen problem davranışların psiko- sosyal risk faktörleri ve koruyucu faktörler açısından yordanması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 145-171. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uefad/issue/16685/173388>.
- Şahin, H. (1990). *Samsun Çocuk Yuvası Örneğinde Korunmaya Muhtaç Çocukların Davranış Sorunları ve Sosyal Hizmetin Müdahale Yaklaşımları*. (Tez No. 12508) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şimşek, Z., Erol, N., Öztıp, D., & Özcan, Ö. (2008). Kurum bakımındaki çocuk ve ergenlerde davranış ve duygusal sorunların epidemiyolojisi; ulusal örneklemede karşılaştırmalı bir araştırma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, (19) 3, 235-246. <https://124.im/yRGLho>
- Tolan, Ö. Ç., Tümer, S. B., & Yıldırım, E. D. (2022). Algılanan sosyal destek ve bilişsel duygu düzenleme ile duygusal tepkisellik arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 4(1), 82-106. <https://doi.org/10.47793/hp.1055988>.
- Totan, T., Danacı, F. N., & Bedir, İ. (2023). Duygu düzenleme stratejilerinin karar verme stilleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 86-93. <https://doi.org/10.47770/ukmead.1298997>.
- Traş, Z., & Arslan, E. (2013). Ergenlerde sosyal yetkinliğin, algılanan sosyal destek açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 12(4), 1133-1140. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8583/106613>.

- Tuncer, B., & Erdoğan, T. (2018). Korunmaya muhtaç çocuklar ve korunmaya muhtaç çocuklara sağlanan bakım yöntemleri. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 515-527. <https://doi.org/10.21733/ibad.417251>
- Uğur, S. B., & Kaya Kılıç, A. (2022). Kurum bakımında yetişmiş kişilerin kurum bakımı ve sonrası süreçte yaşadıkları sorunların belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 33(1), 69-95. <https://doi.org/10.33417/tsh.877684>.
- Uğurlu, T. T., Şengül, C. B., & Şengül, C. (2012). Bağımlılık psikofarmakolojisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 37-50. doi:10.5455/cap.20120403
- Ulukoca, N., Gökgöz, Ş., & Karakoç, A. (2013). Kırklareli üniversitesi öğrencileri arasında sigara, alkol ve madde kullanım sıklığı. *Fırat Tıp Dergisi*, 18(4), 230-234.
- Vatan S., & Kahya Y. (2018). Duygu düzenleme becerileri ölçeninin Türkçeye uyarlanması: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 192-201. doi:10.5455/apd.260322.
- Wilczynska, A., Januszek, & M., Bargiel-Matusiewicz, K. (2015). The need of belonging and sense of belonging versus effectiveness of coping. *Polish Psychological Bulletin*, 46(1), 72-81. <https://psycnet.apa.org/record/2015-24915-009>.
- Wills, T. A., DuHamel, K., & Vaccaro, D. (1995). Activity and mood temperament as predictors of adolescent substance use: test of a self-regulation mediational model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(5), 901-916. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.68.5.901>.
- Yaban, E. H., & Yükselen, A. (2007). Korunmaya muhtaç yedi-onbir yaş grubundaki çocukların sosyal problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(1), 49-67. <https://dergipark.org.tr/tr/journal/3768/article/1498160/author/files>.
- Yazıcı, E. (2013). Korunmaya muhtaç çocuklar ve çocuk evleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (18), 499-525. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/issue/19552/208348>.
- Yıldırım, Ş. (2006). Akademik başarının yordayıcısı olarak gündelik sıkıntılar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 256-267. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7806/102387>.
- Yılmaz, A., Can, Y., Bozkurt, M., & Evren, C. (2014). Alkol ve madde bağımlılığında remisyon ve depresme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(3), 243-256. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pgy/issue/11145/133304>.
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 52(1), 30-41. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5201_2
- Zorlu Yam, A., & Tüzel İşeri, E. (2019). Algılanan sosyal destek ve sosyal yeterlik arasındaki ilişki: Eğitim Fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2019(13), 51-66. <https://doi.org/10.46778/goputeb.619951>